

СТАНОВИЩЕ

на проф. д-н Нели Иванова

за дисертационен труд на тема:

„МОДЕЛ ЗА ОПТИМИЗИРАНЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА НАЧАЛНИЯ ЕТАП НА ОСНОВНАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН“

Автор: Рени Рангелова

(За придобиване на образователната и научна степен **Доктор** по
професионално направление 1.2. Педагогика)

1. Данни за автора на дисертацията

Рени Илиева Рангелова е родена на 03.01.1963 г.

Държавен експерт е по начално образование в МОН от 1992 г. (вид на дейността - разработване и внедряване на държавни образователни стандарти, учебни програми за общообразователната подготовка и изпитни материали за националните външни оценявания за началния етап на основното образование).

Притежава висока научна и професионална квалификация. Завършила е начална училищна педагогика. Специализирала е Мениджмънт и икономика на образованието в СУ „Св. Кл. Охридски“. Отличава се с висок професионализъм в работата си в МОН.

2. Данни за процедурата

Дисертационният труд е обсъден и предложен за откриване на процедура за публична защита на заседание на катедра „Дидактика“ – Факултет по педагогика, СУ „Св. Кл. Охридски“. По решение на ФС на Факултета по педагогика и след доклад на Декана със заповед на Ректора на Софийския университет Рени Рангелова е отчислена с право на защита. Не са установени допуснати нарушения по процедурата.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд е посветен на изключително актуален и значим за образованието проблем.

Съдържанието на дисертационния труд е структурирано в: увод, три глави, заключение, библиография и приложение. Основен текст в обем 188 страници, библиография и приложения. Библиографията съдържа 98 заглавия на кирилица и 41 заглавия на латиница, част от които са

препратки към интернет сайтове. Дисертацията се отличава със стройна и ясна логически изградена структура. В края на всеки основен параграф в отделните глави са изведени изводи и обобщения.

В *увода* са обосновани актуалността, научната значимост и сложността на проблема. Прецизно и коректно са изведени основният изследователски въпрос, хипотезата, предметът, обектът, целта и задачите на дисертационното изследване.

На теоретичните аспекти на отношението между стандартите за съдържание и за оценяване е посветена *първа глава*. На основата на задълбочена интерпретация на проучените от автора теоретични източници на български и чужди автори, на нормативни документи и материали от интернет сайтове са направени терминологични уточнения. Изясняват се основни понятия както в теорията и методиката на стандартите за учебното съдържание (държавни образователни изисквания, образователни изисквания, стандарт), така и в методологията на оценъчните стандарти (оценъчни стандарти, тест, тестване, стандарт за изпълнение и др.).

Представени и интерпретирани са световни модели за реформи, базирани на стандарти (стандартизирани модели на образователни стандарти за учебно съдържание на държави от Америка, Европа и Азия, централизирани модели за определяне на учебното съдържание; модели за изграждане на системи за оценка и модели за приравняване на стандарти за съдържание и оценки). Интерпретирани са критериите за приравняване на стандартите и оценките.

На технологичните и методологическите аспекти на оптимизирането на българските държавни образователни изисквания за учебното съдържание е посветена *втора глава*. Разкрива се същността на образователния стандарт. Изяснени са особеностите на българските държавни образователни изисквания за учебното съдържание – структурата и съдържанието им. Посочени са и характерните особености на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература в началния етап на основната образователна степен. Поставен е акцент на дидактическите измерения на прехода от държавните образователни изисквания към държавни образователни стандарти. Изяснени са и методологическите аспекти на оптимизирането на държавните образователни изисквания за учебното съдържание, като са открити целеопределянето, водещите принципи за подбор на учебното съдържание, етапите в технологията за създаване на държавните образователни изисквания за учебното съдържание. Изведени са основни акценти в технологията на външното оценяване в IV клас. Разгледано е отношението между образователни изисквания за учебното съдържание и

Националното външно оценяване. Разкрити са дидактическите и доцимولوجичните аспекти на отношението между образователните изисквания за учебното съдържание и националното външно оценяване.

Обоснован е модел за оптимизиране на държавните образователни изисквания за учебното съдържание за началния етап на основното образование, което е *един от основните приноси моменти на дисертационното изследване*. Разкрити са целта на модела, основните принципи, структурата и съдържанието, фазите на процеса за оптимизиране на държавните образователни изисквания за учебното съдържание за началния етап на основно образование. Изяснени са критериите за подравняване на съдържанието между държавните образователни изисквания за учебното съдържание и оценката им: категориално съгласуване, дълбочина и последователност на знанията; обхват на познанията; баланс на представяне. Изяснени са технологичните стъпки за подравняването в модела. Направено е подравняване на оценките в поредица от последователно изпълнявани дейности.

Верифицирането на модела за оптимизиране на Държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния образователен етап се съдържа в *трета глава*. Интерпретирани са процедури за анализ и оценка на държавните образователни изисквания за учебното съдържание. Осъществено е съотнасяне на оценките за държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния етап на основно образование. За целите на верификацията на предложения модел е използвана процедура за изграждане на оценки по определени критерии. Представени са конкретни процедури за задълбочен анализ и оценка на държавните образователни изисквания за учебното съдържание. Обосновано е подравняването на оценките за държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература в началния етап на образование. Представено е оценяването на категориалната съгласуваност на държавните образователни изисквания и теста за националното външно оценяване по български език и литература в IV клас през учебната 2012-2013 година. Изяснено е и характерното за оценяването на дълбочината на познание в държавните образователни изисквания и резултатите от външното оценяване в IV клас по български език и литература през периода 2014-2016 г. Представено е оценяването на обхвата на познанията в държавните образователни изисквания според резултатите от външното оценяване по български език и литература в IV клас през периода 2007-2013 г.

Съотнасянето на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език с учебните програми по български език и литература за I-IV клас е осъществено на основата на задълбочен количествен и качествен анализ на резултатите от проведено *анкетно*

проучване със 125 начални учители от различни по вид училища и от различни региони на страната.

На основата на проведените изследвания и задълбочени анализи са изведени заключения и препоръки за усъвършенстване на процедурите и на адаптираните критерии за съотнасяне на оценките за държавните образователни изисквания за учебното съдържание по учебния предмет. Обосновани са идеи за оптимизиране на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния етап на основното образование, което е приносен момент в дисертационното изследване.

В *заключението* се аргументира необходимостта от разглеждане на процеса за усъвършенстване на държавните образователни изисквания за учебното съдържание като перманентен процес на оценка и съотнасянето ѝ с учебните програми. Обосновава се потребността от привеждането в съответствие на стандартите и оценките като индикатор за преодоляване на слабостите на образователната система, свързани с фрагментарност и вземане на неефективни решения.

Авторефератът е подготвен в съответствие с изискванията. Той представя аргументирано авторската концепция и резултатите от проведеното изследване по темата на дисертацията.

4. Научни приноси

Приносите на дисертационното изследване, които Р. Рангелова е извела и представила в автореферата, се изразяват в следното:

- ✓ На основата на проучения международен опит и интерпретацията на теоретични постановки от водещи научни публикации в дисертационното изследване се изгражда теоретичната рамка на модела за оптимизиране на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература в началния етап на основната образователна степен.
- ✓ Адаптирани са критерии и процедури за оценка на съответствието между държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния етап на основното образование и тестовете за национално външно оценяване в IV клас.
- ✓ Чрез верифициране на модела за приравняване на оценките за очакваните и постигнатите резултати в обучението, определени с държавните образователни изисквания за учебното съдържание, е доказана ролята му като значим фактор за оптимизиране на структурата и съдържанието на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния етап на основното образование.

- ✓ В контекста на направените анализи и обективни оценки за съответствието на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния етап на основното образование и резултатите от външното оценяване в IV клас са предложени идеи за оптимизиране на държавните образователни изисквания за учебното съдържание по български език и литература за началния етап на основното образование.
- ✓ Изследването убедително доказва необходимостта от систематично подравняване на държавните образователни изисквания и инструментите за външно оценяване като основа за оптимизиране на държавните образователни изисквания за учебното съдържание.
- ✓ Резултатите от дисертационното изследване имат практическа приложимост и могат да послужат като мотивация за бъдеща изследователска дейност, свързана с усъвършенстване на процедурите за подравняване на елементите на образователната ни система.

Изцяло приемам научните приноси, изведени от автора на дисертацията

5. Публикации

В контекста на темата на дисертационното изследване авторът има 5 публикации в научнометодически издания и в сборници от конференции.

Препоръчвам публикуването в самостоятелно издание на цялостната авторска концепция, представена в дисертацията.

6. Заключение

Рени Рангелова е държавен експерт с дългогодишен опит в създаването и внедряването, в усъвършенстването на държавни образователни стандарти, учебни програми за общообразователната подготовка и изпитни материали за националните външни оценявания за началния етап на основното образование.

На основата на посочените достойнства и приносните моменти на дисертационното изследване, осъществено от Рени Рангелова, предлагам на членовете на научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен **Доктор** по професионално направление 1.2 Педагогика.

03.07.2017 г.

Проф. дпн Нели Иванова